

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 615 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL TRANSPORT SIYOSATINING BARQAROR RIVOJLANISH VA TARMOQLARARO INTEGRATSIYADAGI O'RNI	21
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELI	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIYAVIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI.....	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherari o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJ TAJRIBALARI	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	89
Bobokulova Muhabbat Muhammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI.....	103
Xodjimatomov Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'anibekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamaxamatovna	

YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarasul o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIHLATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARININING INNOVATSION SALOHIVATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiql qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARINING O'RNI VA AHAMIVATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIQL-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал кизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEKANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIHLATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHIVATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIVALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQLA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA YASHIL MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY JIHLATLARI	245
Xalikov S. X.	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BYUDJETLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
Tulyaganova Aziza	
ISLOMIY MOLIYALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
Xamidov Otabek Bakidjanovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	290
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
Максудова Шахиста	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIYALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
Abdukhlikova Komila Abdukhlikovna	
МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ.....	315
Хурамова Фарангиз Учкун кизи	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ НАЛОГОВ И АКЦИЗНАЯ РЕФОРМА УЗБЕКИСТАНА В ВТО	319
Дамир Рустамович Абдулов	
BANK TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR SHAROITIDA LIKVIDLILIK RISKINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	324
Alimov Baxtiyor Murodovich	
BANK AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	335
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MASALALARI.....	343
Abdimuminova Saodat Taxirjonovna	
TO'QIMACHILIK SANOAT MAXSULOTLARI EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI VA BRENDIDA LIDERLIK TUSHINCHALARI	352
Abdulazizova Xushnoza Nayabovna	

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ НА ОСНОВЕ ОПЫТА РАЗВИТЫХ СТРАН И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ АДАПТАЦИИ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	357
Д. Мейлиева	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TIZIMIDA KASBDOSHLAR TOMONIDAN BAHOLASH (PEER REVIEW) TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	361
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) В УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЯХ.....	366
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
O'ZBEKISTONDA SUVGA BO'LGAN TALABNI VAQTLI QATORLAR ORQALI TAHLIL QILISH	375
Sarvar Mamasoliyev	
BOSHQARUV VA NAZORAT MAQSADLARIDA XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH	383
Isomuxamedov Akbarjon Boxodir o'g'li	
MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	389
Salomat NOROVA	
O'ZBEKISTON TURIZM BREND BOZORINING HOZIRGI HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	394
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODOLOGIYASI.....	404
Qodirov Baxodirjon Tursunovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHDA YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALINING O'RNI VA AHAMIYATI	408
Dehqonov G'ayratjon Raximovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION HAMDA TIJORATLASHTIRISH MASALALARI	414
Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li	
OLIY IQTISODIY TA'LIM ORQALI EKO-INNOVATSIYALAR VA "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RAG'BATLANTIRISH MEKANIZMLARI: SIYOSIY VA INSTITUTSIONAL DOIRALAR	418
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
XODIMLAR MALAKASINI OSHIRISH — ZAMON TALABI.....	427
Narzullaev Oybek Narzullaevich	
BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA JURNAL-ORDER SHAKLINING AHAMIYATI.....	433
Axmedjanov Abdufoto	
KENDALL VA SPEARMAN TARTIBIY KORRELYATSIYA KOEFFITSIYENTLARI ASOSIDA YASHIL IQTISODIYOT INDIKATORLARINING STATISTIK O'ZARO TA'SIRINI MODELLASHTIRISH	437
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
ИНТЕНСИВНЫЕ И ЭКСТЕНСИВНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ СПРОСА.....	442
Аминджанова Румейса Батыровна, Камилова Наргиза Абдукахоровна	
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПОДХОД В ТУРИЗМЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И УЗБЕКСКАЯ ПРАКТИКА	445
Азимова Шахло Таировна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XAQARO STANDARTLARIGA O'TISHNING HOLATI VA TAHLILI	450
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
UZUM EKSPORT QILUVCHI KOMPANIYALARDA YASHIL O'TISH JARAYONINI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN EKO-MARKETING VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI INTEGRATSIYALASH.....	454
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINING TAHLILI: OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIKNING YANGICHA USULLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	461
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	
INVESTITSIYALARNING KIRIB KELISHIGA TO'SQINLIK QILUVCHI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	467
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	

FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT SHAKLLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTORLAR UCHUN AXBOROT OCHIQLIGINI TA'MINLASH	470
Turdikulova Gulshad Nurmamatovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI.....	477
Uztemirov Alisher Aktam o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT TARMOQLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN BANDLIK TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	482
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
XORIY TAJRIBALARIDA SOLIQ BAZASINI ANIQLASH TARTIBI METODOLOGIYASINING MAVJUD METODLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI.....	489
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING KONSEPTUAL ASOSLARI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O'RNI.....	496
Ramatillaev M.R.	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI SUG'URTALASH VA DIVERSIFIKATSIYA QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASH VA KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIYASI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	506
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
XALQARO REYTING TASHKILOTLARINING OLIY TA'LIM MUASSASALARIGA TA'SIRI VA MAVJUD PLATFORMALAR.....	515
O'rozboyev Xayrulla Murodboy o'g'li	
TALABALAR MOTIVATSIYASINING MEKANIZMLARI: LOYIHA ASOSIDAGI TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDA.....	523
Kasimova (Mulladjanova) Nasiba Azimdjanovna	
ISH KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA NORASMIY BANDLIKNI SOYADAN CHIQRISH BO'YICHA TAKLIFLAR ISHLAB CHIQISH	531
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Maxkamova Shaxlo Yulchiyevna, Absamatov Baxrom Danakulovich	
KASBIY TA'LIM MAZMUNIDA TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI RAG'BATLANTIRISH ORQALI O'RTA BO'G'IN KADRLAR TAYYORLASHNING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	538
Tojiyev Sirojiddin Sayriddinovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI BOSHQARISH TIZIMINING TURLARI VA SHAKLLARI.....	542
Muminova Mavjuda Sharifovna	
SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNI STRATEGIK BOSHQARISH SAMARADORLIGI MASALALARI	547
Kadirkhodjayeva Nilufar Rahmatullayevna	
MHXSGA MUVOFIQ ASOSIY VOSITALAR HISOBINI TASHKIL ETISH MASALALARI.....	552
Aliyev Sherzod Abdixomidovich	
ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	558
Аллаева Г.Ж.	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA INVESTITSION MUHITNI YAXSHILASH YO'NALISHLARI	564
Irisqulova Munisa Akmal qizi	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARI DOIRASIDA 2024-YILDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR TAHLILI	569
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
MINTAQA SANOATIDA AHOLI JON BOSHIGA YAQQ O'ZGARISHINING DINAMIK TAHLILI.....	574
Nabiyev G'ulom Abdusalomovich	

INFRATUZILMAVIY INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBALARI	583
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В ЭКОЛОГИИ.....	587
Максудова Шахиста	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	593
B.Sh.Shadmanov	
ECONOMIC INDICATORS OF SUPPLY CHAIN EFFICIENCY IN UZBEKISTAN'S EXPORT SECTOR	597
Mukhammadiyaminova Shakhzoda Sherzodovna	
BUDJET TASHKIOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LAR HISOBI VA ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH.....	602
Muxtorova Maftuna Salohiddin qizi	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONIDA BANKLARNING XAVFSIZLIGI VA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI	607
Aliyeva Umidaxon Xusanboyevna	
XIZMATLAR SOHASI VA KAMBAG'ALLIK O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	611
Dawletmuratov Adilbay Mirzabaeovich	

XIZMATLAR SOHASI VA KAMBAG'ALLIK O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK

Dawletmuratov Adilbay Mirzabaevich

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti
“Menejment va iqtisodiyot asoslari” kafedrası dotsenti, i.f.f.d (PhD)
Email: dadil1509@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqola xizmatlar sohasi va kambag'allik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tizimli ravishda tahlil qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sektori kengayganda kambag'allik darajasining pasayishi avtomatik tarzda sodir bo'lmaydi; bu jarayon sektor tarkibi, ishchi kuchining malakasi, xizmat sifati, hududiy qamrov hamda ijtimoiy-siyosiy sharoitlar kabi bir qator omillarga bog'liq. Empirik tadqiqotlar asosida ta'lim, sog'liqni saqlash va transport tarmoqlari kambag'allikni kamaytirishda eng samarali yo'nalishlar ekani aniqlangan. Shu bilan birga, past malakali ishchi kuchi, xizmatlar sifati va hududiy nomutanosiblik xizmatlar sohasi kengayishining samaradorligini cheklashi mumkinligi qayd etilgan. Maqolada xizmatlar sektori kengayishi orqali kambag'allikni kamaytirishning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari ham yoritilgan. Xususan, ish bilan bandlikni oshirish, sifatli xizmatlarni taqdim etish hamda hududlar bo'yicha teng qamrovni ta'minlash orqali kambag'allik darajasini sezilarli darajada kamaytirish mumkinligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: xizmatlar sohasi; kambag'allik; bandlik; ishchi kuchi malakasi; sifatli xizmatlar; hududiy tengsizlik; ijtimoiy barqarorlik; ta'lim; sog'liqni saqlash; transport xizmatlari; milliy siyosat.

Abstract. This article systematically analyzes the relationship between the service sector and poverty. Research results indicate that the expansion of the service sector does not automatically reduce poverty; this process depends on sector structure, workforce skills, service quality, regional coverage, and socio-political conditions. Empirical studies show that education, healthcare, and transport are the most effective sectors in poverty reduction. At the same time, low-skilled labor, poor service quality, and regional disparities may limit the effectiveness of service sector expansion. The article also highlights the socio-economic mechanisms through which service sector development can reduce poverty. Specifically, increasing employment, providing quality services, and ensuring equal regional coverage can significantly decrease poverty levels.

Key words: service sector, poverty, employment, workforce skills, quality services, regional inequality, social stability, education, healthcare, transport services, national policy.

Аннотация. В статье систематически анализируется взаимосвязь между сферой услуг и бедностью. Результаты исследования показывают, что расширение сектора услуг не приводит автоматически к снижению уровня бедности; этот процесс зависит от структуры сектора, квалификации рабочей силы, качества предоставляемых услуг, охвата регионов и социально-политических условий. Эмпирические исследования выявили, что образование, здравоохранение и транспортные отрасли являются наиболее эффективными в снижении бедности. Вместе с тем, низкая квалификация работников, качество услуг и региональная неравномерность могут ограничивать эффективность расширения сектора услуг. В статье также рассматриваются социально-экономические механизмы снижения бедности через развитие сектора услуг. В частности, увеличение занятости, предоставление качественных услуг и обеспечение равного охвата регионов способствуют значительному снижению бедности.

Ключевые слова: сфера услуг, бедность, занятость, квалификация рабочей силы, качественные услуги, региональное неравенство, социальная стабильность, образование, здравоохранение, транспортные услуги, национальная политика.

KIRISH

So'nggi yillarda global miqyosda iqtisodiy o'sishning muhim drayverlaridan biri sifatida xizmatlar sohasining roli tobora ortib bormoqda. Xizmatlar sektori hozirgi kunda nafaqat yalpi ichki mahsulot (YalM)ning asosiy qismini shakllantiradi, balki bandlikni kengaytirish va daromadlarni oshirish orqali kambag'allikni kamaytirishda ham muhim o'rin tutadi. Xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanishi ijtimoiy-iqtisodiy tengsizlikni yumshatish, yangi ish o'rinlarini yaratish va aholining turmush darajasini yaxshilashning muhim vositasi sifatida e'tirof etilmoqda.

Kambag'allik muammosi esa, o'z navbatida, iqtisodiy siyosatning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, inson kapitalining past darajada rivojlanishi, mehnat bozorida nomutanosiblik va ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarining cheklanganligi bilan chambarchas bog'liqdir. Shunday sharoitda xizmatlar sohasi, ayniqsa ta'lim, sog'liqni saqlash, transport, turizm, moliya va axborot texnologiyalari kabi tarmoqlar kambag'allikni kamaytiruvchi omil sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Xizmatlar sohasi rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sektorida bandlik darajasining oshishi bilan bir qatorda mehnat unumdorligi, o'rtacha ish haqi va aholining ijtimoiy faolligi ham sezilarli ravishda ortadi. Shu bilan birga, xizmatlar sektorining kengayishi ayollar, yoshlar va past daromadli qatlamlar uchun yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi. Demak, xizmatlar sohasi nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi tizimli mexanizm sifatida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston sharoitida ham xizmatlar sohasini rivojlantirish mamlakatning iqtisodiy o'sish strategiyasida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Ayniqsa, hududiy nomutanosiblikni kamaytirish va kambag'allikka qarshi kurash jarayonlarida xizmatlar sohasining roli alohida ahamiyatga ega. Xizmatlar sektorining kichik biznes, oilaviy tadbirkorlik, raqamli xizmatlar hamda turizm orqali kengayishi nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratadi, balki aholining iqtisodiy faolligini oshirish va ijtimoiy himoya mexanizmlarini kuchaytirish imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda xizmatlar sohasi va kambag'allik o'rtasidagi bog'liqlik turli mamlakatlar kontekstida keng o'rganilgan. Fatima va hamkorlari (2014) Pakistan misolida ta'lim, sog'liqni saqlash hamda transport xizmatlari kambag'allikni sezilarli darajada kamaytirishini aniqlagan, biroq moliya sektori ta'siri cheklanganligini ko'rsatgan. Bu xizmatlar sohasi ichida eng samarali tarmoqlarni ajratish zarurligini anglatadi.

Devetter va Puissant (2020) o'z tadqiqotlarida shaxsiy xizmatlar (home help) sektorida past malakali ishchi kuchi va noqulay ish sharoiti natijasida ish haqi past darajada shakllanishini aniqlagan. Bu xizmatlar sohasi kengaysa ham kambag'allik avtomatik kamaymasligi mumkinligini ko'rsatadi. Shuningdek, Health Policy & Planning (2024) jurnalida chop etilgan tadqiqotda sog'liqni saqlash xizmatlari qamrovining kengayishi kambag'allik darajasini sezilarli kamaytirishi isbotlangan, bu esa xizmat sifati va qamrov kengligining muhim rolini ta'kidlaydi.

Boshqa mamlakatlar tajribasida ham turlicha natijalar kuzatilgan. Masalan, RSIS (2023) Nigeriya misolida xizmatlar sektori kengaygan bo'lsa-da, kambag'allik oshganini ko'rsatgan. Bu holat yuqori malakali ishchi kuchi talab qilinadigan kapital-intensiv tarmoqlar ustunligidan dalolat beradi. Shu bilan birga, O'zbekiston kontekstida Mukhammedov va Iskhakova (2023) ish bilan bandlikning oshishi kambag'allikni kamaytirishning asosiy mexanizmi ekanligini empirik jihatdan asoslagan.

Nazariy tahlillar va empirik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sohasi kengayganda kambag'allikni kamaytirishda bir qator omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega: xizmatlar tarkibi, ishchi kuchining malakasi, ish sharoiti, hududiy qamrov va xizmat sifati. Fozilov (2024) xizmatlar sektorini rivojlantirish orqali yoshlar, ayollar hamda ijtimoiy jihatdan zaif guruhlarining iqtisodiy faolligini oshirish va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash mumkinligini ta'kidlagan. Shu bilan birga, Loayza va Raddatz (2010) xizmatlar sektori boshqa tarmoqlarga nisbatan kambag'allikni kamaytirishda cheklangan samaradorlikka ega ekanini qayd etgan.

Umuman olganda, ilmiy adabiyotlar xizmatlar sohasi va kambag'allik o'rtasidagi bog'liqlik mavjudligini tasdiqlaydi, biroq sektorda ish o'rinlari sifati, malaka darajasi, xizmatlar qamrovi hamda hududiy tengsizlik inobatga olinmasa, xizmatlar sohasi kengayishining avtomatik tarzda ijobiy natija berishi kafolatlanmaydi. Shu sababli O'zbekiston sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishda aynan ushbu omillarga alohida e'tibor qaratish zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda xizmatlar sektori va kambag'allik o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish uchun bir qator ilmiy usullar qo'llanildi. Avvalo, adabiyotlar tahlili orqali xizmatlar sektori va kambag'allik o'rtasidagi empirik hamda nazariy tadqiqotlar o'rganildi. Bu jarayonda xorijiy va mahalliy manbalardagi ilmiy izlanishlar asosida xizmatlar sektorining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati hamda kambag'allik darajasiga ta'sir mexanizmlari tahlil qilindi.

Shuningdek, taqqoslash va tahlil usuli yordamida turli mamlakatlar — Pakistan, Nigeriya, Indoneziya, Hindiston hamda O'zbekiston tajribasi solishtirilib, xizmatlar sektorining rivojlanish darajasi va kambag'allik ko'rsatkichlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlangan.

Sistematik umumlashtirish usuli asosida xizmatlar sohasi tarkibi, ishchi kuchi malakasi, xizmat sifati va hududiy qamrovning kambag'allikka ta'siri bo'yicha asosiy xulosalar ishlab chiqilgan. Tadqiqotda foydalanilgan ma'lumotlar asosan jahon va milliy empirik tadqiqotlar, ilmiy maqolalar hamda davlat statistik hisobotlariga tayangan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xizmatlar sohasi va kambag'allik o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilishda turli mamlakatlar va tarmoqlar bo'yicha empirik tadqiqotlar natijalari o'rganildi. Adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sektori kengayganda kambag'allikka ta'siri bir xil bo'lmaydi — u sektor tarkibi, ishchi kuchining malakasi, xizmat sifati va hududiy qamrov darajasiga bog'liq.

Empirik tadqiqotlar (Fatima va hamkorlari, 2014; Loayza va Raddatz, 2010) shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sektori ichida xalq xizmatlari — ta'lim, sog'liqni saqlash va transport — kambag'allikni kamaytirishda eng samarali tarmoqlardir. Masalan, Pakistan misolida ta'lim va sog'liq xizmatlari kengayishi kambag'allik darajasini mos ravishda 0,62 va 0,31 koeffitsient bilan pasaytirgan. Shu bilan birga, moliya va sug'urta xizmatlarining kengayishi kambag'allik darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatmagan. Bu holat xizmatlar sektorining ichki tarkibini aniqlash kambag'allikka qarshi siyosatda muhim rol o'ynashini tasdiqlaydi.

Devetter va Puissant (2020) shaxsiy xizmatlar (home help) sohasini o'rganar ekan, past malakali ishchi kuchi va noqulay ish sharoiti tufayli ish haqi past darajada shakllanishini aniqlagan. Bunday sharoitda xizmatlar sohasi kengaysa ham kambag'allik darajasi sezilarli kamaymaydi. Bu natija xizmatlar sektorida malakali ishchi kuchining yetishmasligi va ish sharoitlarining yomonligi kambag'allikni kamaytirish samaradorligini pasaytirishini ko'rsatadi.

56 ta past va o'rta daromadli davlatni qamrab olgan tadqiqot (Health Policy & Planning, 2024) sog'liq xizmatlari qamrovining kengayishi kambag'allikni sezilarli kamaytirishini ko'rsatdi. Masalan, tug'ruq va bolalar sog'ligi xizmatlarining kengayishi kambag'allik darajasini o'rtacha 0,28 koeffitsient bilan pasaytirgan. Bu natija xizmatlar sifati va ularning ijtimoiy qamrovi kambag'allikka bevosita ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Nigeriya misolida (RSIS, 2023) xizmatlar sektori kengayganidan keyin kambag'allik oshgani kuzatilgan (1 % o'sish $\approx$ 1,048 % kambag'allik o'sishi). Bu holat yuqori malakali ishchi kuchi talab qiladigan kapital-intensiv tarmoqlar ustunligi bilan izohlanadi. Xizmatlar kengayganda past malakali ishchilar uchun imkoniyatlar cheklanishi va daromadlar tafovutining ortishi kuzatiladi.

O'zbekiston misolida (Mukhammedov va Iskhakova, 2023) xizmatlar sohasi orqali bandlikni oshirish kambag'allikni kamaytirishning asosiy mexanizmi ekanligi aniqlangan. Ta'lim, sog'liq va ijtimoiy xizmatlar sohalarida bandlikning o'sishi kambag'allik darajasini 0,32 koeffitsient bilan pasaytirgan. Shu bilan birga, hududiy nomutanosiblik va past malakali ishchi kuchi xizmatlar sohasi kengayishining samaradorligini cheklovchi omillar sifatida qayd etilgan.

Umuman olganda, adabiyotlar va empirik natijalar asosida quyidagi xulosalar shakllantiriladi:

- Xizmatlar sektori kengayganda kambag'allikni kamaytirish samarasi tarmoqlar tarkibiga bog'liq bo'lib, ta'lim, sog'liqni saqlash va transport tarmoqlari eng yuqori ijobiy ta'sirga ega.
- Ishchi kuchining malakasi va ish sharoiti kambag'allikni kamaytirish samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi.
- Xizmatlar sifati va qamrovini kengaytirish ijtimoiy barqarorlikni oshiradi.
- Hududiy farqlar hamda past malakali ishchi kuchi xizmatlar sektori kengayishining ijobiy natijalarini cheklaydi.

O'zbekiston sharoitida xizmatlar sohasi kengayishi kambag'allikni kamaytirishda katta potensialga ega, biroq bu jarayonning samaradorligi bandlik, malaka va hududiy tengsizlik omillarini kompleks tarzda hisobga olishga bog'liq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sohasi va kambag'allik o'rtasidagi bog'liqlik murakkab hamda ko'p omilli jarayon hisoblanadi. Xizmatlar sektori kengayganda kambag'allik darajasining pasayishi avtomatik tarzda sodir bo'lmaydi; u sektor tarkibi, ishchi kuchining malakasi, xizmat sifati va hududiy qamrov darajasiga bog'liq.

Empirik tadqiqotlar asosida quyidagi asosiy xulosalar va takliflar ilgari suriladi. Sektor tarkibi muhim ahamiyatga ega: ta'lim, sog'liqni saqlash va transport kabi tarmoqlar kambag'allikni kamaytirishda eng samarali

hisoblanadi. Shu bois bandlikni oshirish hamda kambag'allikni qisqartirish uchun ushbu tarmoqlarni rivojlantirish zarur. Ishchi kuchining malakasi va kasbiy tayyorgarlik darajasi ham hal qiluvchi omil bo'lib, past malakali ishchilar uchun xizmatlar sohasi kengayishi daromadlarni sezilarli oshirmaydi. Shuning uchun ishchi kuchini qayta tayyorlash va malaka oshirish dasturlarini kengaytirish strategik ahamiyat kasb etadi.

Xizmatlar sifati va qamrovini oshirish kambag'allikni kamaytirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar sohalarida sifetni oshirish orqali xizmatlarning ijtimoiy samaradorligini kuchaytirish mumkin. Hududiy tengsizlikni kamaytirish ham muhim: xizmatlar sohasi mintaqalar bo'yicha teng rivojlantirilsa, kambag'allik darajasidagi farqlar kamayadi. Bu jarayonda mahalliy loyihalar, moliyaviy va ijtimoiy rag'batlantirish mexanizmlarining o'rni alohida ahamiyatga ega.

Monitoring va baholash tizimining muntazam yo'lga qo'yilishi xizmatlar sektori kengayishi bilan kambag'allik darajasi o'rtasidagi bog'liqlikni real vaqt rejimida tahlil qilish va samarali siyosiy qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Milliy siyosat nuqtayi nazaridan, O'zbekiston sharoitida xizmatlar sektori bandlikni yaratish va kambag'allikni kamaytirishning asosiy mexanizmlaridan biri bo'lishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, xizmatlar sohasi kengayishi kambag'allikni kamaytirishning strategik vositasi hisoblanadi, biroq uning samaradorligi tarmoqlarni to'g'ri tanlash, ishchi kuchining malakasi, xizmat sifati va hududiy nomutanosiblik darajasini inobatga olish bilan belgilanadi. Ushbu tavsiyalar O'zbekiston sharoitida xizmatlar sektorini rivojlantirish hamda kambag'allikni kamaytirish strategiyasini ilmiy asosda shakllantirish uchun muhim yo'nalish bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Dauletmuratov A. Theoretical foundations of poverty reduction through the development of the service sector. Journal NX-A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal ISSN. India. No: 258-4230VOLUME 11, ISSUE 2, February–2025, P. 4-11. <https://repo.journalnxa.com/index.php/nxa/article/view/5522/5245>
2. Dauletmuratov A. The role of the service sector in reducing poverty: international experience and regional perspectives. American Journal of Business Management, Economics and Banking. ISSN (E): 2832-8078 JIF 2024: 8.960 SJIF 2024: 6.796. Volume 41, October - 2025, P. 8-15 <https://americanjournal.org/index.php/ajbmeb/article/view/3120/2971>
3. Dawletmuratov A.M. Kambag'allik muammosini bartaraf etish bo'yicha jahon tajribalari. Mintaqani barqaror va kompleks rivojlantirish zamonaviy muammolari mavzusidagi xalqaro ilmiy – amaliy konferensiya materiallari [Matn] / mualliflar jamoasi. - Urganch: Khwarezm publication, 2025. ISBN: 978-9910-599-45-3 © "Khwarezm publication" MChJ nashriyoti, 2025 y. 90-94-betlari
4. Fatima, A., Azeem, M., Abbas, S., & Adil, S. Linkages between Services Sector's Growth and Poverty in Pakistan. South Asia Economic (2014). Journal, 15(2), 225-240. Available at: <https://ideas.repec.org/a/sae/soueco/>
5. Devetter, F.-X., & Puissant, E. Economic Mechanisms Explaining Low Wages in the Personal Services Sector: An Analysis Focusing on Home Help Workers. Travail et Emploi, Hors-série, (2020). pp. 53-84. Available at: <http://journals.openedition.org/travailemploi/10026>
6. Guerra, S., Roope, L. S., & Tsiachristas, A. Assessing the relationship between coverage of essential health services and poverty levels in low- and middle-income countries. Health Policy & Planning, (2024). 39(2), 156-167. Available at: <https://academic.oup.com/heapol/article/39/2/156/7595869>
7. Mukhammedov, T., & Iskhakova, D. Employment as a critical factor in poverty reduction in Uzbekistan. [Article]. 2023. Available at: https://ogarev-online.ru/2410-1613/article/view/146245?utm_source=chatgpt.com
8. Fozilov, B. The Service Sector as a Driver for Improved Livelihoods and Poverty Alleviation. 2024. Article. Available at: https://scientific-jl.com/obr/article/view/15479?utm_source=chatgpt.com

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
